

Toer langs de Boer

Vanaf De Nabershof in Emmen kun je de boerenfietsroute starten: Toer langs de Boer. Deze fietsroute gaat langs meerdere hotspots die de geschiedenis van de boeren op De Hondsrug laten zien. Tijdens de route wordt je o.a. meegenomen naar hoe een (es)dorp er vroeger uitzag en kun je met eigen ogen een overblijfsel van een oud-landbouwsysteem, de Celtic Fields bekijken. Toch wordt je niet alleen maar het verleden ingestuurd, de route gaat ook langs verschillende moderne boeren die hun deuren willen openen voor publiek. Met het openstellen van de deuren kun je zelf zien en meemaken hoe er tegenwoordig wordt gewerkt op een boerenbedrijf en hoe een koe tegenwoordig met een robot gemolken kan worden! Daarnaast zijn er nog vele andere historische bezienswaardigheden te zien waardoor dit een route wordt om nooit te vergeten.

Melkveehouderijen

De melkveehouderijen zijn de grootste grondbezitters van heel Drenthe. Zij gebruiken de weilanden vanaf de lente tot en met de herfst om de koeien te laten grazen. Dit gebeurt voornamelijk op de lagere gronden omdat deze niet geschikt zijn voor de akkerbouw. Belangrijk is dat de boeren goed voor het gras zorgen want: hoe beter het gras, hoe beter de melkproductie. Ook zijn kalfjes heel belangrijk op de boerderij omdat koeien alleen melk geven wanneer ze kalfjes op de wereld zetten.

Kalfje op de boerderij van de familie Weitkamp in Noord-Sleen

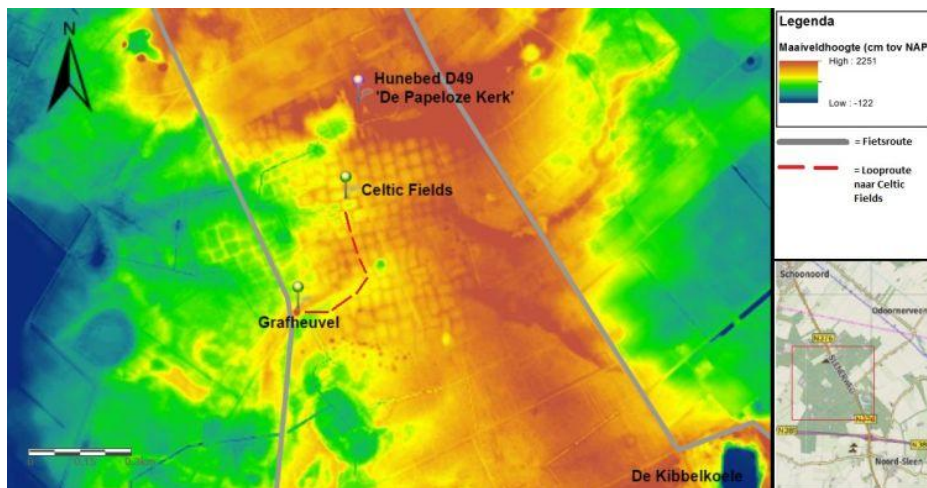
Zuivel is de naam die we geven aan producten die zijn bereid uit rauwe melk. De melk komt meestal van de koe, maar kan ook van andere zoogdieren komen. Enkele producten die worden gemaakt zijn (houdbare) melk, boter, kaas en yoghurt.

Het merendeel van de melkveehouderijen bestaat uit koeien in Nederland. Schapen, geiten en paarden kunnen namelijk ook worden gehouden voor het melk. Een koe is een dier dat het liefst in groepen leeft, hier worden ze rustig van omdat het sociale dieren zijn. Koeien grazen gemiddeld 4 tot 9 uur per dag en eten het liefst gras. Daarnaast herkauwen ze een groot gedeelte van de dag het gras en voer van wat ze eerder op de dag hebben gegeten.

Koeien zijn net als u de hele dag druk bezig met hygiëne. De grootste gedeelten van het lichaam likken ze zelf schoon. Wanneer er plekken zijn waar ze niet bij kunnen komen, dan roepen ze hulp in van soortgenoten. Indien ze last hebben van vliegen of andere insecten jagen ze deze weg met hun staart net als een vliegenmepper.

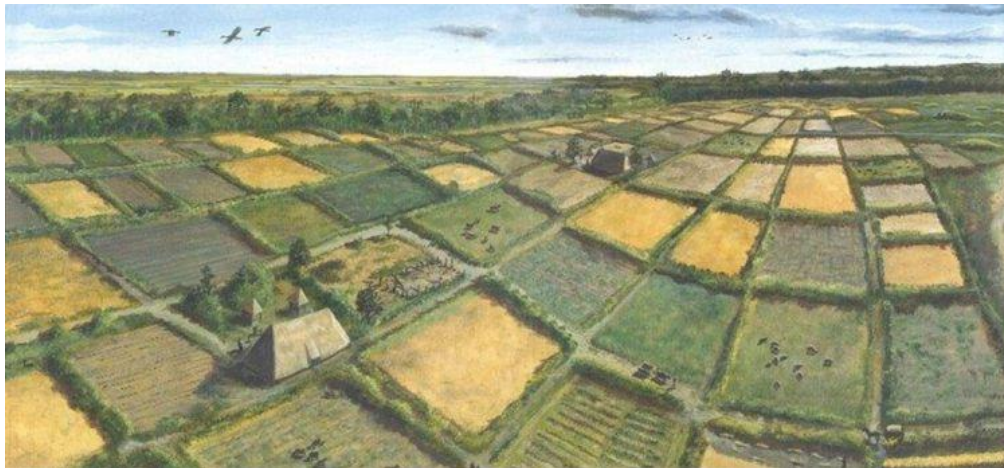
Celtic Fields

Celtic Fields (of raatakkers) zijn kleine vierkante akkers omgeven door wallen die onderdeel waren van een groot akkercomplex en waren ongeveer 30 bij 30 meter. Deze akkercomplexen stammen uit de IJzertijd. De boeren verbouwden hier destijds gerst, emmertarwe en gierst. De boeren gebruikten toentertijd dit systeem omdat ze de grond niet uit wilden putten en verbouwden hun gewassen daarom niet elke keer op dezelfde akker. Zo ontstond er na verloop van tijd een complex met vierkante akkers op een groot akkercomplex, tot op de dag van vandaag is te zien waar deze akkers hebben gelegen. Zie onderstaande kaart waarop te zien is waar de Celtic Fields in het Sleenerzand hebben gelegen.

AHN-hoogtekaart van de celtic fields in het Sleenerzand

Tip: Wanneer u uw fiets parkeert bij de grafheuvel (route gaat hierlangs) kunt u via een wandelpad het laatste overgebleven stukje van de Celtic Fields in het Sleenerzand met eigen ogen bekijken! De route hiernaartoe staat ook beschreven op één van de informatieborden bij de grafheuvel en loopt door een prachtig stukje heideveld.

Impressie van hoe een Celtic Fields complex eruit zou kunnen hebben gezien

Esdorpen

Op de ruggen en langs de beekdalen is in de loop van de Middeleeuwen het Drentse esdorpenlandschap ontstaan, een zelfvoorzienend landbouwsysteem waarin het dorp met haar brink(en), de essen, de (heide)velden en het beekdal met hooilanden en de woeste gronden een dynamisch geheel met elkaar vormden. Hoewel dit systeem later in onbruik raakte en het landschap in de vorige eeuw moderniseerde, is het esdorpenlandschap op veel plaatsen in het Hondsruggebied nog steeds goed herkenbaar. Wat het gebied in cultuurhistorisch opzicht vooral bijzonder maakt, is dat de vorm van de Hondsrug ertoe geleid heeft dat esdorpen aan weersijden op de flanken zijn ontstaan, schuin tegenover elkaar. Deze dorpen hebben ook bijna altijd een noord-es en een zuid-es, vanwege de nabijheid van het beekdal en de specifieke vruchtbare bodems op de flanken van de Hondsrug.

Saksische boerderij in Oud-Aalden

(Foto Jannes van Echten)

Voordat het dorp op zijn huidige plaats kwam te liggen zijn de meeste esdorpen voorheen gemiddeld drie keer verplaatst. Vanaf rond de 9e eeuw zijn er geen grote verschuivingen meer geweest en liggen de dorpen op de locatie zoals we die nu nog kennen. Sinds de 12e eeuw ontstonden er naast de oorspronkelijke esdorpen vaak één of meer satellietdorpen. Zo ontstond bijvoorbeeld Benneveld als dochter van Zweeloo.

Ruilverkaveling en schaalvergroting

Een ruilverkaveling is een grootschalige herinrichting van het agrarische land met de bedoeling om de stukken grond die de agrariërs bezitten en bewerken logischer en efficiënter te verdelen. Door de ontwikkelingen in de mechanisatie konden de boeren steeds meer land bewerken. De kavels werden verdeeld in blokken en omsloten door wegen om het gebied af te bakenen; de ontwikkeling van de landbouw had voorrang op alles.

De eerste ruilverkaveling op De Hondsrug was in 1950. Vanuit de boerengemeenschap was er vooral optimisme en zag het merendeel van de agrariërs het nut er van in; slechts een klein percentage was tegen. Tussen 1965 en 1971 zijn er wederom ruilverkavelingen toegepast op De Hondsrug. Een keerzijde van de schaalvergroting was dat het aantal boerenbedrijven flink daalde, deze boerderijen in het dorp werden vaak omgebouwd tot woonboerderij, terwijl er nieuwe boerderijen in het buitengebied werden gesticht.

De kavelruil zorgde ook voor veranderingen voor de organismen die gebruik maakten van het land. Waar er in het land eerder enkele stukken land te vinden waren die niet bereikbaar waren met de landbouwmachines, is na de schaalvergroting alles rechtgetrokken. De wilde hoekjes van de landbouwgrond zijn verdwenen en hierdoor zijn de soorten die hier voorheen rustig konden leven verdrongen. Wel was er vaak de verplichting verloren gegane stukjes woeste grond te vervangen door nieuwe bosjes.

Stro - strooisel voor het vee in de koudere maanden (Foto Jannes van Echten)

Albertdina

De molen Albertdina in Noord-Sleen is een zogenaamde grondzeiler. De molen werd in 1906 gebouwd met onderdelen van de afgebroken korenmolen Apollo uit het Groningse dorpje Usquert. Dit gebeurde ter vervanging van een molen die op dezelfde plek in 1904 was gebouwd en die was afgebrand. Tegenwoordig heeft de molen een Oud-Hollands wieksysteem met een vlucht van tweeëntwintig meter. De molen is ingericht met één koppel maalstenen en maalt zo nu en dan op vrijwillige basis. De molen had vroeger een belangrijke functie voor het voedsel in de omgeving. In de korenmolen van Noord-Sleen werd het graan tot meel gemalen, hier werd naderhand brood van gemaakt.

Molen Albertdina in Noord-Sleen (Foto Bas Juk)

Pluimveehouderijen

Vanaf de 19^e eeuw werden er steeds vaker kippen toegevoegd aan het boerenbedrijf in Nederland. Doordat de zuivelfabrieken vanaf de 20^e eeuw in opkomst waren verviel een deel van de arbeid op de boerenbedrijven. Hierdoor kreeg de boerin vaak de taak om voor de kippen te zorgen om zo voor extra inkomsten te zorgen. De boer had de taak om voor de

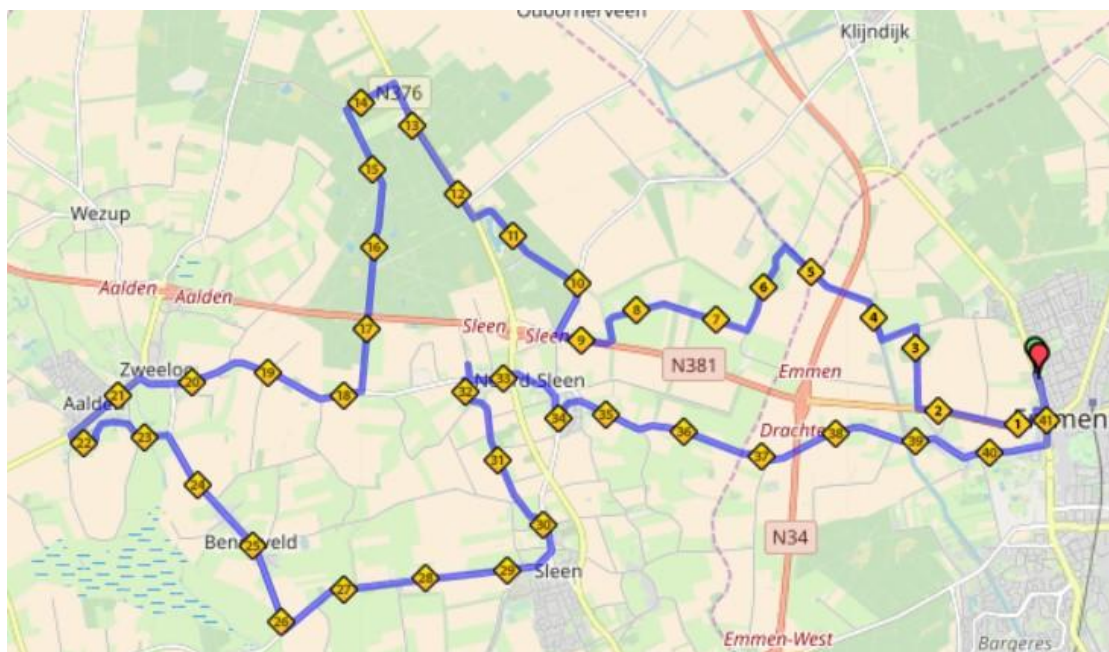
koeien en varkens te zorgen. In die tijd legden de kippen niet zoveel eieren als tegenwoordig, in het begin van de 20^e eeuw legden deze dieren zo'n 100 eieren per jaar nu is dat bijna 3 keer zoveel! Tegenwoordig zijn er veel pluimveehouderijen die zich alleen richten op het groot brengen van de kippen voor het vlees en de eieren.

Kippen op de boerderij anno 1900.

Fietsroute Toer langs de boer

Langs deze fietstocht door het hart van het Hondsruggebied kun je allerlei aspecten van het oude en moderne boerenleven ervaren. De fietstocht is 41 km lang maar kan gemakkelijk ingekort worden.

Kaart van de fietsroute met kilometers weergegeven. De route volgt fietsknooppunten waar mogelijk.